

justitiam proficit dimicatur; ut vincente profectu totum surgat in melius, non vincente defectu totum vergat in pejus. Parvulus vero, in quo adhuc rationis nullus est usus, voluntate quidem propria nec in bono est, nec in malo; quia nullam in alterutrum cogitationem versat, sed utrumque in illo consopitum vacat, et bonum naturale rationis, et malum originale peccati: sed annis accedentibus, evigilante ratione, venit mandatum, et reviviscit peccatum: quod adversus crescentem cum pugnare cœperit, tunc apparebit quid in infante latuerit, et aut vincit, et damnabitur; aut vincitur, et sanabitur. Non tamen ideo malum hoc nihil nocuisset, etiam si prius quam in illo apparere cœpisset, parvulus hac exisset e vita: quia reatus ejusdem mali, non quo reum malum est, sed quo reum facit in quo est, sicut generatione contrahitur, ita nisi regeneratione non solvitur. Hoc est propter quod parvuli baptizantur, ut non solum regni Christi fruantur bono, verum et a malo regni mortis eruantur. Neque hoc fieri potest, nisi per eum¹: « Qui peccatum sua carne damnavit, quod nascendo non sensit, quod moriendo crucifixit; ut in carne nostra esset justificatio per gratiam, ubi erat ante colluvio per culpam, »

IX. His itaque beati Ambrosii verbis, nec diabolus bonitate hominem creavit, nec hominem malignitate vitavit: nec concupiscentiæ malum nuptiarum abstulit bonum: nec in baptismatis sacramento peccati alicujus reatus relinquitur insolutus: nec injustus est Deus, qui eum damnat lege justitiæ, qui peccati lege fit reus etiamsi ex illa natus est, quæ parentem ejus propterea jam reum facere non potest, quia renatus est. Virtus porro, quæ in infirmitate perficitur, quare, si hæc vera sunt, desperanda est; cum per carnem Christi, quæ damnat peccatum quod

¹ Ambr. de pœnit. lib. 1, c. 3.

nascendo non sit, quod moriendo crucifixit, fiat etiam in carne nostra justificatio per gratiam, in qua erat ante colluvio per culpam? Ac per hoc quinque ista vestra, in quibus maxime terretis homines, argumenta, nec alios poterunt perturbare, nec vos, si credatis Ambrosio, Cypriano, Gregorio, aliisque catholicis sanctis clarisque doctoribus, imo vero etiam vobis ipsis, legem peccati, quæ inest hominis membris repugnans legi mentis, qua caro concupiscit adversum spiritum, etiam baptizatis sanctis ingerere pugnandi necessitatem, contra quid, nisi contra malum? non substantiam, sed substantiæ vitium, Dei gratia nos regenerante non imputandum, Dei gratia juvante frenandum, Dei gratia remunerante sanandum?

X. Sed ne forte dicas, contra hoc potius pugnare baptizatos, quod sibi ipsi prioris vitæ mala consuetudine fecerunt, non contra id cum quo nati sunt: quanquam si hoc dicis, jam procul dubio cernis atque concedis, esse in homine aliquid mali, quod non ipsum, sed reatus qui ex illo contractus fuerat, auferatur in baptismo: tamen quia parum est ad hujus quæstionis absolutionem, nisi nobis ex peccato primi hominis ingeneratum esse monstretur, audi quid inde in alio loco expressius dicat sanctus Ambrosius in expositione Evangelii secundum Lucam¹, cum diversis modis, ab una tamen regula fidei non abhorrentibus, tractaret illum locum, ubi Dominus ait, in una domo dividi tres adversus duos, et duos adversus tres². « Possunt etiam videri, inquit, cara atque anima ab odore, tactu, gustuque luxuriæ separatae in una domo se adversus incurstantia vitia dividentes, subjicientes se legi Dei, removentes se a lege peccati: quorum licet dissensio per prævaricationem primi hominis in naturam verterit, ut nequaquam sibi paribus ad virtutem studiis convenirent;

¹ Ambrosius in Lucam, lib. 7. n. 141. — ² Luc. xii, 52.

tamen per crucem Domini Salvatoris, tam inimicitias quam etiam mandatorum lege vacuatis, in societatis concordiam congruerunt, postea quam Christus e caelo pax nostra descendens fecit utraque unum¹. » Rursus in eodem opere, cum de spiritali atque incorruptibili loqueretur cibo. » Etenim ratio cibus mentis est, inquit², « Præclaraque alimonia suavitatis, quæ membra non oneret, neque in naturæ pudenda, sed ornamenta convertat, cum libidinum volutabrum commutatur in Dei templum, diversoriumque vitiorum sacrarium incipit esse virtutum. Quod utique tunc facit, cum caro in naturam regressa vigoris sui agnoscit altricem, atque ausu deposito contumaciæ, moderantis animæ conjugatur arbitrio: qualis fuit cum inhabitanda paradisi secreta suscepit, antequam veneno pestiferi serpentis infecta sacrilegam famem sciret, divinorumque memoriam præceptorum animæ sensibus inhærentem edacitatis studio præteriret. Hinc peccatum manasse proditur, tanquam corpore animaque genitoribus, dum corporis natura tentatur, anima male sanæ compatitur. Qua si appetentiam corporis refrenasset, in ipso ortu esset extincta origo peccati; quam velut virilis infusam corporis motu male foeta anima, etiam sui vigore corrupto, alienis gravis oneribus parturivit. »

XI. Hic certe apertissime atque satiatissime ille tam excellenter tui doctoris ore laudatus doctor Ambrosius declaravit, et quid esset, et unde esset originale peccatum, et unde contigerit illa prima confusio, quæ inobedientia carnis fuit dissentientis ab anima quam discordiam sanat Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Vides unde caro concupiscat adversus spiritum, vides unde sit lex in membris repugnans legi mentis. Vides

¹ Ephes. II, 14. — ² Ambrosius in Lucam, lib. VII, n. 142.

vertisse in naturam, animæ carnisque discordiam, et per has inimicitias nobis abundare miseras, non nisi Dei misericordia finiendas. Noli jam mihi adversari: nam si adhuc facis, cui vel quibus simul adverseris, advertis. « Me nempe dixisti nihil magis laborare, quam ut non intelligar. Et in quibusdam locis sensus meos ad tuum potius interpretaris arbitrium, abutens tardiusculis cordibus hominum, qui te non intelligunt tacere potius noluisse, quam respondere potuisse uni meo, quatuor voluminibus tuis. Ecce fundit eloquentiæ lucidum ac perspicuum flumen Ambrosius: non est ubi hæreat lector, ubi caliget auditor. Manifestissime dicit Apostolum ideo dixisse, « Quis me liberabit de corpore mortis hujus, » quia omnes sub peccato nascimur, et ipse ortus in vitio est. Manifestissime dicit, Dominum Christum propterea fuisse sine peccato, quod natus ex virgine vinculis obnoxia generationis naturæque communis minime teneretur, et damnasse peccatum quod nascendo non sensit. Apertissime dicit, quod dissensio carnis et animæ per prævaricationem primi hominis in naturam verterit. Apertissime dicit, carnem libidinum volutabrum diversorumque vitiorum tunc mutari in Dei templum sacrariumque virtutum, cum in naturam regressa vigoris sui agnoscit altricem, atque ausu deposito contumaciæ, moderantis animæ conjugatur arbitrio: qualis fuit cum inhabitanda paradisi secreta suscepit, antequam esset veneno pestiferi serpentis infecta. Quid adhuc adversus me quos libros moliaris, inquiris? Illum aspice, adversus illum aliquid aude, qui hæresis vestræ venenis antequam nascerentur, occurrit, unde possent expelli, hæc antidota præparavit. Quæ si satis non sunt, adhuc audi.

XII. In libro de Isaac et anima idem dicit¹: « Bonus

¹ Ambrosius in lib. de Isaac et anima, c. 8.

ergo rector malos equos restringit et revocat, bonos incitat. Boni equi sunt quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, justitia: mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. » Numquid ait, Bonus rector bonos equos habet, malos non habet? Sed ait: Bonos incitat, malos restringit et revocat. Unde isti sunt equi? Nempe si eos substantias dicimus vel putamus, Manichæorum favemus vel hæremus insanæ: quod ut absit a nobis, catholice istos equos intelligimus vitia nostra, quæ legi mentis ex lege peccati resistunt. Non a nobis hæc vitia separata, alicubi alibi erunt, sed in nobis sanata nusquam erunt. Verumtamen quare non in baptisate perierunt? An nondum fateberis, quod reatus eorum perierit, infirmitas manserit: non reatus quo ipsa rea fuerant, sed quo nos reos fecerant in malis operibus, quo nos traxerant? Nec ita eorum mansit infirmitas, quasi aliqua sint animalia quæ infirmantur: sed nostra infirmitas ipsa sunt. Nec in his equis malis iniquitatem nominasse putandus est illam, quæ deletur in baptismo: illa namque peccatorum quæ fecimus, fuit, quæ cuncta remissa sunt, atque omnino jam non sunt, quorum reatus manebat quando ipsa fiebant atque transibant. Istam vero legem peccati, cujus manentis reatus in sacro fonte remissus est, propterea vocavit iniquitatem, quia iniquum est, ut caro concupiscat adversus spiritum: quamvis adsit in nostra renovatione justitia; quia justum est, ut adversus carnem spiritus concupiscat, ut spiritu ambulemus, et concupiscentias carnis non perficiamus. Hanc quippe justitiam nostram inter bonos equos invenimus nominatam.

XIII. Audi adhuc quid dicat in libro quem scripsit de paradiso¹. « Fortasse, inquit, ideo dixit Paulus, « Quæ non licet homini loqui², » quia erat adhuc in corpore

¹ Ambr. lib. de Parad. cap. 11. — ² 2 Cor. xii, 4.

constitutus, hoc est, videbat istius corporis passiones, videbat legem carnis suæ repugnantem legi mentis suæ. » Itemque in eodem: « Cum dicit, inquit, sapienterem serpentem, intelligis quem loquatur, id est, illum adversarium nostrum, qui tamen habet sapientiam hujus mundi. Sed et voluptas atque delectatio bene sapiens dicitur; quia et carnis appellatur sapientia: sicut habes, « Quia sapientia hujus carnis inimica est Deo¹. Et adquirenda delectationum genera astuti sunt, qui appetentes sunt voluptatum. Sive ergo, inquit, delectationem intelligas, quædam est divino adversa mandato, et inimica sensibus nostris. Unde sanctus Paulus ait, « Video aliam » legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, » et captivantem me in lege peccati². » Qualem voluptatem dicat hoc loco iste doctor, in promptu est, quia ut intelligeremus, adhibuit Apostoli testimonium dicentis, « Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi » mentis meæ, et captivantem me in lege peccati. » Hæc est voluptas illa suscepta tua, quamvis et tu reprehendas ejus excessum. Ubi qualis sit, plane fateris: sed tantis verborum ornamentis eam moderatam defendis et laudas, quasi istum modum sibi ipsa constituerit, et non spiritus qui adversus ejus impetum concupiscit. Adversus quem fortiter stabat ille, qui clamabat, « Video aliam legem in membris » meis repugnantem legi mentis meæ. » Iste repugnantis impetus si laxetur, in quæ declinabit immunda? in quæ non pertrahet et præcipitabit abrupta? Verum nunc, quod potius instat, ecce non secundum vos quicumque Judæus, sed secundum beatum Ambrosium de se ipso Paulus apostolus dicit, « Video aliam legem in membris meis repugnan- » tem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati. »

¹ 2 Cor. xii, 12. — ² Rom. viii, 7. — ² Id. vii, 23.

Rursus in eodem opere alio loco idem doctor ¹ : « Impugnatur, inquit Paulus, et videt legem carnis suæ repugnantem legi menti suæ, et captivantem se in lege peccati ², nec de conscientia sua præsumit, sed per Christi gratiam confidit se a mortis corpore liberandum : et tu quemquam opinaris scientem non posse peccare? Paulus dicit, « Non enim quod volo facio bonum, sed quod nolo » malum hoc ago ³ : » et tu arbitraris homini prodesse scientiam, quæ delicti augeat invidiam? » Itemque in ipso opere idem ipse episcopus ad omnes nos referens eloquium, causamque communem sedulo agens ⁴ : « Repugnat enim lex carnis, inquit, legi mentis, et laborandum nobis est ac desudandum, ut castigemus corpus et servituti redigamus, et quæ sunt spiritalia seminemus. »

XIV. In alio quoque libro suo, de sacramento regenerationis, vel de philosophia quem scripsit, ita loquitur ⁵ : « Beata igitur mors quæ nos peccato eripit, ut reformet Deo. Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. Numquid naturæ fine, inquit, justificatur a peccato aliquis? Non utique : quoniam qui peccator moritur, in peccato manet ⁶, ille autem justificatur a peccato, cui per baptismum peccata omnia remittuntur. » Habesne ad ista quod dicas? Vides-ne quemadmodum expresserit vir venerabilis, in baptismo fieri hominis mortem beatam, ubi remittuntur peccata omnia? Sed attende aliud, attende quod non vis ⁷? « Advertimus, inquit, cujusmodi sit mors mystica : nunc consideremus cujusmodi sepultura esse debeat. Non enim satis est ut moriantur vitia, nisi marcescat corporis luxus, et omnium vinculorum

¹ Lib. de Paradiso, cap. 11. n. 60. — ² Rom. vii, 23. — ³ Ibid. 19. — ⁴ Lib. de Paradiso, cap. 15. — ⁵ Ambrosii liber de Sacramento regenerationis seu de philosophia, qui non extat. — ⁶ Rom. vi, 7. — ⁷ Ambrosius lib. de Sacramento.

carnalium compago solvatur, omnis nodus corporei laxetur usus. Nemo sibi blandiatur, quod aliam figuram induerit, mystica præcepta acceperit, ad continentiae disciplinam applicuerit animum. Non quod volumus hoc agimus, sed quod odio habemus hoc facimus. Multa operatur in nobis peccatum. Nobis reluctantibus redvivæ plerumque voluptates resurgunt. Luctandum nobis est adversus carnem. Luctatus est adversus eam Paulus : denique ait, « Video autem aliam legem in membris meis » repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in » lege peccati ¹. » Numquid tu, inquit, fortior Paulo? Nec tanquam sedulæ carni tuæ confidas, et te ei credas, cum Apostolus clamitet : « Scio enim quia non habitat » in me, id est, in carne mea bonum : nam velle adjacet » mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim » quod volo facio bonum : sed quod nolo malum hoc » ago ². » Si autem quod nolo hoc ago, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum » Quantalibet feraris animi obstinatione, Juliane, quantalibet adversus nos pervicacia pro Pelagiano errore consistas ; tanta per beatum Ambrosium circumvallaris rerum evidentia, tanta verborum ejus manifestatione contunderis, ut profecto, si uulla te ratio, cogitatio, consideratio religionis, pietatis, humanitatis, atque in te ipso advertendæ veritatis a pertinaci intentione revocaverit, ostendas quantum in malis humanis valeat, eo quemquam fuisse progressum, ubi manere non libeat, unde redire jam pudeat. Sic enim credo te affici, cum ista legeris. Sed o si pax Christi in tuo corde vincat, et bona poenitentia de mala verecundia palmam ferat.

XV. Sed jam nunc parumper attende quomodo ex ista lege peccati, cujus motum mortalitas etiam continentium

¹ Rom. vii, 23. — ² Ibid. 18.

cogitur ferre, cui modum castitas nuptiarum laborat imponere, ubi concupiscentia carnis, voluptasque, quam laudas, contra propositum voluntatis agit suos impetus, cum excitatur, etiamsi actus non peragit, cum frenatur: attende ergo paulisper, quomodo ex hac lege peccati omnem generari hominem, et ideo trahere originale peccatum, sanctus eloquatur Ambrosius in eo ipso de sacramento regenerationis sive de philosophia libro suo ¹. « Est, inquit, domus quam sapientia ædificat, et mensa coelestibus referta sacramentis, in qua justus cibum divinæ voluptati epulatur, suavem gratiæ potum bibens, si perpetuorum meritorum uberi posteritate lætetur. Hos filios generans David partus illos corporeæ commixtionis horrebat, et ideo mundari sacri fontis irriguo desiderabat, ut carnalem ac terrenam labem gratia spiritalis ablueret. « Ecce, inquit, in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea ². » Male Eva parturivit, ut partus relinqueret mulieribus hæreditatem, atque unusquisque concupiscentiæ voluptate concretus, et genitalibus visceribus infusus, et coagulatus in sanguine, in pannis involutus, prius subiret delictorum contagium, quam vitalis spiritus munus hauriret. » Si te non deseruit qualiscumque saltem sensus humanus, vides quid de concupiscentiæ voluptate, hac ipsa cui præbes impudentissimum patrociniū, pronuntiaverit, tui, quod sæpe dicendum est, doctoris testimonio prædicatus, tam memorabilis doctor Ambrosius: quod ea quisque concretus, ea genitalibus visceribus infusus, ea coagulatus in sanguine; et in pannis, non utique laneis aut lineis, aut hujusmodi talibus, qualibus jam nati obvolvuntur infantes, sed pannis vitiatæ originis tanquam hæreditariis involutus, prius subeat contagium delictorum, quam

¹ Ambrosius lib. de Sacramento. — ² Psal. L, 7.

vitalis hujus aëris auram spirando percipiat: in quem velut immensum fontem communis et non desistentis alimenti, post occulta spiramenta viscerum maternorum, qui nascitur, funditur; in ortu ploraturus reatum, quem contraxit ante ortum. Ergo-ne ex hujus concupiscentiæ motu illi non erubescerent homines primi, quo et ipsi apparebant noxii, et eorum filii peccato parentum prænuntiabantur obnoxii? Utinam sicut illi erubuerunt eas partes corporis, in quibus libidinis inobedientiam sentiebant, nudas relinquere; ita tu fidei catholicæ obediens erubesceres erubescenda laudare.

XVI. Quid autem etiam de ipso ficulneorum tegmine foliorum in libro de paradiso idem ipse scripserit doctor adverte ¹. « Quod igitur gravius est, inquit, hac se Adam interpretatione succinxit eo loci, ubi fructu magis castitatis se succingere debuisset. In lumbis enim quibus præcingimur, quædam semina generationis esse dicuntur: et ideo male ibi succinctus est Adam foliis inutilibus, ubi futuræ generationis non fructum futurum, sed quædam peccata signaret. » Hic certe frustravit iste vir sanctus tam elaboratam disputationem tuam nimisque sollicitam, ne post peccatum Adam et Eva oculis apertis lumbos præcinxisse credantur. Ut enim tanta ibi loquacitate laborares, contra sensus veniebas omnium, et eos multi loquii strepitu perstringere cupiebas. Quid enim tam in promptu est, quam succinctoriis, vel præcinctoriis, quæ græce περιζώματα nuncupantur, lumbos hominum contegi vel præcingi, quas vulgus etiam munituras vocat? Neque hoc ille homo Dei, cujus te urgemus eloquio, tanquam obscurum esset exposuit: sed quod omnes intelligebant, quid significaret ostendit. « In lumbis enim quibus præcingimur, ait, quædam semina generationis esse di-

¹ Lib. de paradiso, cap. 13.

cuntur, et ideo male ibi succinctus est Adam foliis inutilibus. Quare male? Sequitur et dicit: « Ubi futuræ generationis, non fructum futurum, sed quædam peccata signaret. » Habes-ne ad ista quod dicas? Ecce unde illa confusio, ecce unde contextio et succinctio foliorum, ecce unde in posteris originale peccatum.

XVII. Sanctus vero Joannes Constantinopolitanus episcopus, quantum verecundia permittere potuit, totum illud primorum hominum erubescens factum duobus verbis evidenter expressit dicens: « Foliis autem ficus erant cooperti, tegentes speciem peccati. » Cui non appareat, quæ vel qualis peccati species a confusis tegenda fuerat in regione lumborum, qui de sui corporis nuditate non confundebantur ante peccatum? Obsecro, intelligite; imo vero permitte homines, quod vobiscum intelligunt intelligere, et nolite nos cogere de pudendis pene impudenter diutius disputare.

XVIII. Merito idem beatus Joannes, etiam ipse, sicut et martyr Cyprianus¹, circumcisionem carnis in signo præceptam commendat esse baptismatis. « Et² vide quomodo Judæus, inquit, circumcisionem non differt propter comminationem, quia omnis anima quæcumque non fuerit circumcisa die octavo exterminabitur de populo suo³. Tu autem, inquit, non manufactam circumcisionem differs, quæ in expoliatione carnis in corpore perficitur, ipsum Dominum audiens dicentem: « Amen, amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex » aqua et spiritu, non introibit in regnum coelorum⁴? » Cernis quemadmodum circumcisionem circumcisoni, comminationem comminationi vir ecclesiastica doctrina

¹ Cyprianus epist. 64. ad Fidum. — ² Verba hæc apud Basilium leguntur homilia 13. quæ exhortatio est ad baptismum. — ³ Gen. xvii, 14. — ⁴ Joan. iii, 5.

præditus comparavit? Quod ergo est octavo die non circumcidi, hoc est in Christo non baptizari: et quod est perire de populo suo, hoc est non intrare in regnum coelorum. Et tamen vos in baptisate parvulorum expoliationem carnis, hoc est, circumcisionem non manufactam, celebrari negatis; quia nihil eos, quo expoliari debeant, habere contenditis. Non enim eos fatemini mortuos in præputio carnis suæ, quo peccatum significatur, maxime quod originaliter trahitur: per hoc enim est corpus nostrum corpus peccati, quod evacuari dicit Apostolus per crucem Christi¹.

XIX. Sed nunc sententiis episcoporum qui fuerunt ante nos, et hæc divina eloquia fideliter et memorabiliter tractaverunt, urgere te institui. Proinde ad episcopum Ambrosium revertamur: qui cum et homines, id est, et animas et corpora hominum, opus Dei esse non dubitet, et nuptias honoret, et in baptismo Christi prædicet omnia peccata dimitti, et Deum esse noverit justum, et capacem virtutis atque perfectionis per Dei gratiam humanam non neget esse naturam; quæ vestra quinque facitis argumenta, contententes nullum istorum quinque verum esse posse, nisi falsum sit trahere nascentes originale peccatum: tamen hoc ipsum, quod his quinque argumentis auferre conamini, sic ille ubi opus est, in suis sermonibus ponit, ut cuiusvis satis eluceat, quid catholica veritas soleat prædicare, quid profana novitas conetur evertere. An forte ipsum quoque Ambrosium scisse ac docuisse dubitabis, Deum esse hominum conditorem, et animæ et corporis? Audi ergo quid dicat in libro de philosophia contra Platonem philosophum, qui hominum animas revolvi in bestias asseverat, et animarum tantummodo Deum opinatur auctorem, corpora autem

¹ Rom. vi, 6.